

Olga Bezděková-Rejtharová

Vlastenka

Vlasta Rejtharová se narodila v roce 1921 ve Varšavě. Otec Jaroslav Horníček, legionář, pracoval jako úředník na čs. vyslanectví. Měl za ženu Češku Olgu, dceru kamaráda legionáře. Druhá dcera Olička se jim narodila o rok později než Vlastenka. Sestry spolu chodily do stejné třídy, lycea i na univerzitu. Měly svatbu v Oxfordu v roce 1942 ve stejný den. Po roce 1948 Olička se svou rodinou emigrovala z Belgie do Kanady. Potkaly se až za třicet let v Praze. Objaly se a navázaly tam, kde kdysi přestaly...

Polsko 1921–1939 Francie 1939–1940.

Děvčata studovala ve Varšavě na francouzském lyceu, dokud nepřišel rok 1939. Po okupaci Československa a zrušení čs. vyslanectví v zahraničí se úředníci s rodinami odmítli vrátit do Protektorátu. Vydali se do světa a zapojili se do zahraničního odboje. Horníčkoví prodali nábytek, schovali knihovnu (už se s ní nikdy neshledali) a s tím, co získali, se vydali na cestu do neznáma. Usadili se v Cognacu ve Francii. Dr. E. Beneš záhy povolal Jaroslava Horníčka spolu s ostatními kolegy do Velké Británie. Dcery v té pohnuté době měly před maturitou, a tak pokračovaly ve studiích. Jakmile měly za sebou maturitní písemné zkoušky, kapitulovala Francie.

Z Polska do Francie také připlul 1. srpna Vlastenčin budoucí manžel Stanislav Rejthar, poručík leteckého, který v červnu 1939 opustil po okupaci Protektorát Čechy a Morava. Letci byli nuceni dočasně vstoupit do cizinecké legie, ale již 2. října Francie závazek zrušila a byla podepsána dohoda o československé armádě. V Cognacu se spolu s kamarády záhy seznámili s českými rodinami a dvě mladá děvčata, Vlastenka a Olička, je samozřejmě zaujala. Prožili s nimi Vánoce 1939. Mezi Staňou a Vlastenkou vzniklo pevné přátelství. Staňa o deset let mladší Vlastenku obdivoval. Měli stejné politické názory a dobře si rozuměli. Vlastenka, odchovaná francouzskou kulturou, se zastávala Francie. Připomínala, že před dvaceti lety Francie nesla největší tíhu bojů. Na jejím území probíhaly velké bitvy, Francie krvácela. A nikdy se z toho nevzpamatovala. Stejná generace měla jít do války podruhé.

Když 10. května 1940 Němci zahájili útok na Belgii a Holandsko, atmosféra ve Francii již byla velmi dusná. V noci z 27. na 28. května se krátce po půlnoci samy od sebe rozezněly zvony. Lidé v tom viděli špatné znamení.

Pryč z Francie!

17. června 1940 v rádiu hlásili, že Francie padla. Maršál H. P. Pétain, jako vrchní velitel a ministerský předseda Francie, podepsal kapitulaci francouzské armády, v jejímž rámci vydal Němcům občany okupovaných zemí. Pryč z Francie, bylo heslo těch dnů. Všichni směřovali k moři hledat loď, aby se mohli přeplavit do Anglie. Třicet kilometrů od Bordeaux se prý již objevovaly motorizované německé jednotky. V Bordeaux se na velkém náměstí srocovali uprchlíci a vojsko. Octli se tam i Staňa a Vlastenka, ale nevěděli o sobě.

Byl vyhlášen zákaz vyplutí. Francouzské námořní hlídky konaly kontrolu na všech lodích. Staňovi s kamarády letci se podařilo se-

hnat holandskou nákladní loď Ary Scheffer a po strastiplné pětidenní plavbě na moři konečně uviděli anglické pobřeží.

A jak opouštěla Francii Vlastenka se sestrou a matkou? Někdo zaklepal Horníčkovým na dveře a oznámil, že Francie padla. Na tuto zprávu reagovalo osazenstvo domu č. 73 v ulici Denfert-Rochereau v Cognacu tím, že začalo ihned balit. Dům právě praskal ve švech. Od rána do noci tam proudili naši uprchlíci ze severní Francie, která byla již pod kontrolou Němců. Už patnáctého června v saloně domu zasedalo několik politických osobností za předsednictví ministerského předsedy msgre. Jana Šrámkova. Objevili se tam známí z Varšavy – ministr dr. Juraj Slávik, plk. Josef Bartík, dr. Zedtwitz, JUDr. Procházka, ing. Pospíšil a tiskový atašé redaktor Hejret. Vlastenka později vyprávěla Staňovi o své

Vlastenka před rokem 1939 ve Varšavě.

„cestě kolem světa“ za šestadvacet dní. Osmnáctého června opustila s matkou a sestrou Cognac a jely v koloně aut do Bordeaux, které se stalo útočištěm francouzské vlády. Míhl se tam prý z Mnichova nechvalně známý ministerský předseda Daladier, ale i přítel Československa generál Faucher, bývalý náčelník francouzské vojenské mise u nás. Vlastenka pomáhala panu Znojenskému, konzulovi z Krakova, který sem dorazil s rodinou z Marseille, vystavovat nové pasy pro zatoulané československé občany. Do toho z ampliónu hřmělo: BORDEAUX PROCLAMÉE VILLE OUVERTE! – BORDEAUX VYHLÁŠENO OTEVŘENÝM MĚSTEM! Vlastence se prý stáhlo hrdlo. Mají československý pas, otec je legionář – nyní je u prezidenta Beneše, je třeba okamžitě opustit Francii! Cesta do Anglie přes Casablancu a Gibraltar byla věru vzrušující. V nastalém zmatku ztratily Vlastenka s Oličkou maminku, která měla u sebe jejich pasy. Když nastoupily na loď Condé, šťastně se s ní sešly. Z paluby bylo slyšet hlasy: „La France, c'est fichu!“ (Francie je v háji!) Od večera 20. června do příštího dopoledne stála jejich loď mezi přístavem Le Verdon-sur-

Útěk z okupované Francie do Anglie přes Gibraltar na lodi Neuralia (červen–červenec 1940). Zleva vpředu: Karel Mrázek, Vlastenka Horníčková, Olga Procházková, Taňa Černá, František Fajtl. Zleva vzadu: Božena Černá Jan Fürbach, Olička Horníčková.

-Mer a městem Royan. Teprve 21. června opustila Francii přes obec Pauillac a Le Verdon-sur-Mer, ale směrem na jih, ne na sever, kde byla Anglie. Loď plula kolem španělských břehů, cestou zahlédly i portugalský Lisabon, pětadvacátého června břeh Afriky, další den se loď ocitla před Casablancou. Sedmadvacátého za tmy, v pět hodin ráno, všichni naskákali do záchranných člunů a přestoupili na loď Chantilly. Za tmy proto, aby nebyli nápadní. Nikdo nevěděl, co bude dál. Další den v 8,30 loď vyjela směrem k přístavu. Devětadvacátého června přestoupily dívky s paní Horníčkovou na loď Gibel Dersa, která pendlovala mezi Casablancou a Gibaltarem. Strávily chladnou noc v přeplněném bufetu. Vlastenka měla pod hlavou nezbytný korkový pás, všude se zvracelo a naříkalo ve všech jazycích. Poslední červnový den strávily v klášteře na kopci v Gibraltar, což byl neskutečný zážitek, ale tehdy se nikdo ničemu nedivil. Jelo se serpentínami do kláštera, kde je uvítaly dámy z nějaké charity. Umožnily uprchlíkům vykoupání a daly jim najíst. Na jedné straně se prý mohly dívat na Středozemní moře, na druhé na Atlantik. Všude byly pestře zbarvené květiny zalité sluncem. Jenže nikdo netušil, jak dlouho tam pobudou. Do konce války?

Hned druhý den, zaklepal na dveře vyslanec Černý a oznámil, že se odpoledne odplouvá do Anglie. A už se zase nastupovalo na loď. Byla to Neuralia a paradoxně patřila lordu Runcimanovi. Loď mířila k Liverpoolu a čtrnáct lodí v konvoji následovalo. Na lodi s nimi jely význačné osobnosti našeho odboje, generál Ingr se štábem československého vojska, generál Hasal-Nižborský, kterého pan Horníček znal ještě z ruských legií, diplomaté s rodinami, JUDr. Procházka, konzul Znojenský, dr. Dutka, dr. Jan Skalický, dr. Jan Opočenský, také vyslanec Černý, vyslanci Slávik a Šejnoha, kteří kompetentně vedli výpravu. Jela s nimi i paní Clementisová, která prý krásně zpívala. Na palubě byl i syn kancléře Smutného Milan, netrpělivě očekávaný v Londýně. A samozřejmě děvčata měla radost, že se na lodi sešla s letci Františkem Fajtlem, Karlem Mrázkem, Richardem Hapalou, Josefem Hýblem, Janem Fürbachem a také osudově s JUDr. Milošem Novákem z Třebíče, který se za dva roky stal Oliččiným manželem. Jen Staňa Rejthar prý byl bůhví kde...

Dvanáctého července dorazila loď do Liverpoolu a den poté vlak uprchlíky dopravil do Londýna. Vlastenka říkala, že její jedinou četbou po celou dobu plavby byl dopis od Stani, který jí poslal 13. června 1940 z letecké základny v Tarbes (Hautes-Pyrénées) a došel do Cognacu právě 17. června.

Anglie 1940 – 1945

14. července 1940, pár týdnů po francouzské porážce, vlály v Londýně francouzské vlajky. Anglie byla tehdy v plné pohotovosti. Měla za sebou evakuaci z obklíčeného přístavu Dunkerque, kde uvízl britský expediční sbor. Při této příležitosti se vzejal celý národ k velkolepé akci záchrany především raněných vojáků, pak ostatních a nakonec válečného materiálu. To pořadí hodnot bylo pro Anglii typické. Churchill vyzval občany, aby vyrazili na pomoc do Dunkerque. Odezva byla až nečekaně příznivá. Lodě, rybářské loďky a bárky, výletní parníčky, jachty, všechno to směřovalo do Dunkerque. Z dějiště zuřivého boje se tak umožnil odsun 340 000 spojeneckých vojáků!

Začaly se organizovat první československé stíhací perutě ve Velké Británii, každý chtěl na frontu. Z taktických důvodů, aby se mohly neustále doplňovat mezery po padlých a nezvěstných letcích, se do nich piloti zařazovali postupně. Staňa tak nejprve dělal leteckého instruktora a vycvičoval nové piloty. V rámci RAF čs. stíhači patřili k obraně Londýna, bránili jižní pobřeží Anglie jako standing patrols (stálé hlídky), byli všude tam, kde bylo třeba. Chránili konvoje a podnikali útoky na německé námořní lodě, které bránil flak – protiletecká obrana. V operacích zvaných reconnaissance dělali průzkum francouzských

F/Lt Stanislav Rejthar.

přístavů obsazených Němci, sledovali ústí francouzských řek, létali nad Belgií a Holandskem. Provázeli tisíce náletů amerických bombardérů typu Fortress 19 a britských bombardérů na území násilně obsazená nepřáteli. Tvořili mezinárodní spojení spolu s Angličany, Američany, Poláky, Kanaďany, Novozélandčany, Australany, Francouzi, Belgičany, Holanďany, Nory. Bitva o Británii začala 10. července 1940, vrcholila v září a trvala do konce října téhož roku. Stíhací čs. perutě 310 a 312 se již této bitvy zúčastnily.

Staňa brzo vyhledal v Londýně Vlastenku a Oličku a vodil k nim své kamarády. Děvčata byla krásná a milá, až nakonec musel zakročit a některým vysvětlit, že si na Vlastenku dělá nároky sám. „Vždyt jsem ti říkal, že ta je moje,“ káral kamaráda. Ten se bránil: „Tys říkal, že tu mladší muži rozveselovat, a já myslel, že to je ta mladší!“

Vlastenka s Oličkou psaly Staňovi o náletech na Londýn, jak je jako devatenáctiletá děvčata prožívala:

„Včera v půl desáté jsem slyšela české zprávy... Co to? V polovičce slova řečník odchází od aparátu... čekáme... místo zpráv se ozývá po celém Londýně pronikavý hukot sirén... Jdu do ložnice k široce otevřenému oknu... Již jsou tady. Hukot motorů, stříbrné pruhy křížujících se reflektorů. Pozor! Mají ho... ano, tam v dáli zableskne se hvězdička a již je vše v pozoru. Vyráží ohromnou rychlostí, ale marně, naši ho nepustí, a opravdu: červené jiskřící světlo, jedno, druhé před ním, za ním, všude kolem... Těžká puma. Střílí se. Za chvíli se zřítilo letadlo i s letci... Dnes v šest hodin ráno hlásil londýnský rozhlas, že naši sestřelili nepřátelskou stíhačku... Air

raidy (nálety), sirény, celé dny pod jediným znamením. Den za dnem, noc za nocí, nálety, bomby, zranění, mrtví... Včera v noci od jedné hodiny do šesti hodin do rána bylo nepřetržité bombardování. Předcházelo mu vždy takové dlouhé pronikavé hvízdnutí a pak děsná rána. A už to letí, kameny, okna, dveře, nábytek, hasiči, ambulance. Teď jsme na frontě všichni. V noci se už vůbec nespí, lidé chodí pobledlí, unavení, ale přece veselí. Morálka se musí udržet stůj co stůj. V našem okolí je několik domů srovnaných se zemí. Ve Francouzském institutu se maturita odkládá, čeká se, že každou minutu vybuchne časovaná bomba. Na Piccadilly Circus leží další 300 kg bomba, celé okolí se evakuuje..."

Londýn byl tehdy pod tlakem tzv. Blitz (zkratka pro Blitzkrieg – bleskovou válku). Označoval období intenzivního bombardování Londýna od května do září 1940. V sobotu 7. září po celodenním bombardování zašel Staňa k večeru s Vlastenkou do Hyde Parku. Nebe bylo celé rudě ozářené. Zastavil je jeden Angličan s dotazem: „Sir, is it the sun or fire?“ (Pane, je to slunce nebo oheň?) To hořely londýnské doky...

Koncem října byla Vlastenka s rodinou evakuována z londýnského bytu v Nevern Road, protože v jejich domě ležela nevybuchlá puma. Na domě byl nápis: POLICE. DANGER. UNEXPLODED BOMB (Policie. Nebezpečí. Nevybuchlá bomba). Neohrožená paní Horníčková přemluvila policistu, že ji do hlídání domu musí na chvíli pustit. Co se dá za tak krátkou chvíli popadnout? Přinesla si odtamtud z jejich skrovného exilového majetku album s rodinnými fotografiemi. A tak smutně šly za otcem do kanceláře a cestou se musely ukrývat ve vratech domů, protože na ulici to jen svištělo, jak padaly bomby. Zastavilo jim soukromé auto a řidič se zeptal, co pro ně může udělat. Ochotně je odvezl na adresu Znojemských. Tam bylo také boží dopuštění. Z domu visely balkóny. Otevřenými dveřmi vešly k paní Znojemské. Neměla v bytě ani dveře, ani tabulky v oknech, na křeslech a postelích leželo samé vysypané sklo, byl tam strašný průvan. Paní Znojemská se bez vzrušení usmála a řekla: „Taky vás to postihlo? Počkejte, uvařím vám trochu čaje.“ Ale nepodařilo se jí to. Průvan vždy plamen sfoukl. Celá rodina pak bydlela na čas provizorně

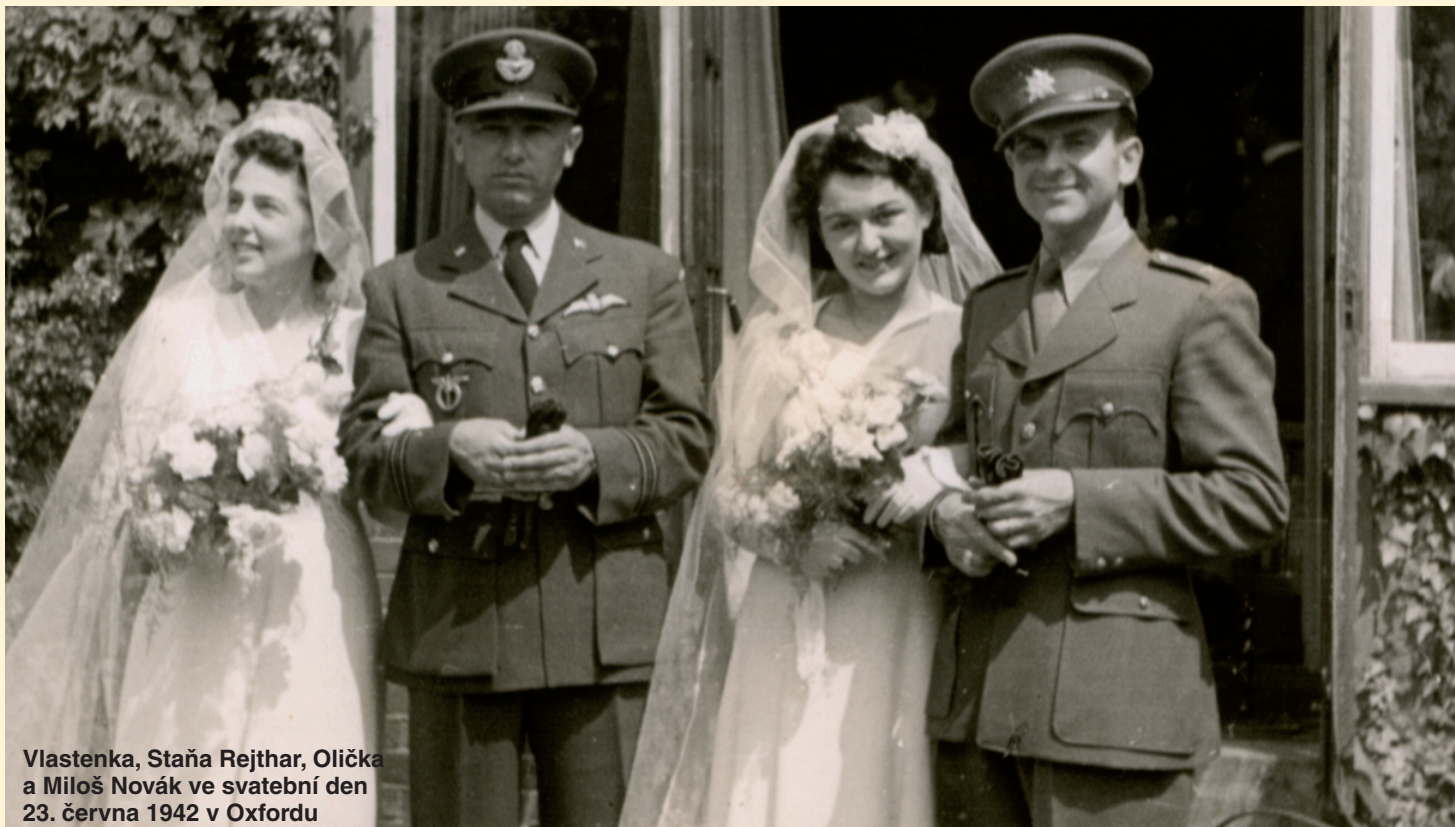

Studentky Vlastenka (vpravo) a sestra Olička v Oxfordu, 1941.

v prostorách kanceláře prezidenta Beneše na Grosvenor Place č. 9. Noci všichni trávili v původně vinném sklepě uspořádaném jako kryt. Někdy tam za nimi jezdil Staňa a spal u potrubí s horkou vodou, což nebylo moc rozumné. Ženy spaly na palandách. Když se odtamtud vracel na svou základnu, byla to strastiplná cesta. Nepřetržitě se bombardovalo Kamarádi mu říkali, že jezdí za svou dívkou na frontu.

Později se Vlastenka se sestrou a maminkou odstěhovaly do Oxfordu, kde děvčata začala studovat na univerzitě. Paní Horníčková se angažovala v Čs. červeném kříži. Jednou tam přijela paní Hana Benešová a děvčata měla tu čest ji provést po Oxfordu.

Po několikaleté válečné známosti se Staňa s Váneckem, jak Vlastence něžně říkal, rozhodli vzít. Oficiální souhlas k uzavření sňatku obdržel Staňa dne 2. května 1942 z Ministerstva národní obrany.

Vlastenka, Staňa Rejthar, Olička a Miloš Novák ve svatební den 23. června 1942 v Oxfordu

Podpisoval ho divizní generál R. Viest. Tehdy Staňu přeložili k 313. čs. stíhací peruti. Zrovna v jejich svatební den! V rozčilení zatelefonoval rovnou generálu Janouškovi. „Co chceš?“ řekl gen. Janoušek. „Já vím, ženíš se. Dostaneš dovolenou a službu nastoupíš o týden později. Stejně jsem ti už poslal dopis a gratulaci. Měj se dobře a...“ Svatbu měli v Oxfordu v kostele současně s Vlastenčinou sestrou Oličkou a jejím nastávajícím, podporučíkem JUDr. Milošem Novákem. Za svědka jim šel kancléř Jaromír Smutný z prezidentovy kanceláře a bratranec Stani Albín Bok. Staňův svědek František Fajtl byl právě nezvěstný a prožíval svoji kalvárii po sestřelení ve Francii. Při obřadu byl Staňa konsternovaný oddávající ženou, v takové funkci ženu ještě neviděl. Když po ní měl opakovat „I“, tedy „já“, zarazila se a nebyla schopna přečíst jeho krkolomné jméno. Kancléř Smutný do Stani žduchnul a řekl: „Řekněte Stanislav Rejthar...“

Vlastenka-studentka s ním v Tauntonu u třicetřináctky strávila své vánoční prázdniny. Bylo to velké nervové vypětí trávit spolu večery v pubu (hospodě) a za rozbrěsku ho vidět odlétat ve formaci. Mezitím rádio hlásilo: „Dva, tři, pět britských a spojeneckých pilotů nezvěstných...“ Staňa se díky Bohu vždy vrátil, šli do pubu na džus a whisky a každý den u některého stolu někdo chyběl.

2. dubna 1943 se Staňa vracel z Francie, když to „koupil“. Granátové střepiny do ocasního kormidla, ubývající benzin a motor, který začal vysazovat, měl namále. Podařilo se mu ještě přeletět kanál La Manche a přistát v Anglii, zřítel se do ohrady s býky. Letoun se za pilotní pancéřovou deskou zlomil na dvě části. Snažil se vysoukat z letadla ven, ale rozmyslel si to, když uviděl, že je obklopen býky. Nakonec se dostal do nemocnice a po týdnu byl propuštěn zpět k peruti. Když mu na druhý den zdřevněly po úspěšném zkušebním dog fight (vzdušná bitva) ruce, zjistilo se, že má poraněnou páteř. Po vyléčení a rekonvalescenci, kterou strávil ve Skotsku se svou ženou, se v srpnu vrátil ke své peruti. Vlastenka trnula při jeho vyprávění, jak ho při operaci Ramrod 87, kdy bylo ve střetnutí pět letadel z devíti zničeno, zbylá těžce poškozena, začali Němci honit. Bylo jich sedm a on byl sám. Utéct se nedalo, tak na místě kroutil esíčka, osmičky a kolečka, aby se jim nedostal do zaměřovače. Když po něm některý vyrazil, uskakoval. Pak přišla posila a Němce odehnala.

Koncem roku 1943 Sovětský svaz požadoval na čs. vládě v Londýně aspoň dvacet letců pro leteckou jednotku, protože podstatná část Československa bude osvobozena od východu. Přihlásilo se osmdesát letců, bylo vybráno jen dvacet jedna, mezi nimi i Staňa.

Staňův odjezd, SSSR a Slovensko

Čtvrtého ledna 1944 Vlastenka porodila syna Stanislava. Pyšný otec je ještě stihl navštívit v nemocnici a už se chystal k odjezdu z Anglie. Vážil si, že statečná Vlastenka souhlasí s jeho dalším posláním. Loučili se po telefonu a on se jí v rychlosti neomaleně zeptal, jestli

Vlastenka se synem Slávkem.

ví adresu na jeho matku (netušil, že je spolu s dvěma jeho bratry internována v pracovním táboře ve Svatobořicích), kdyby... a Vlastenka se rozplakala.

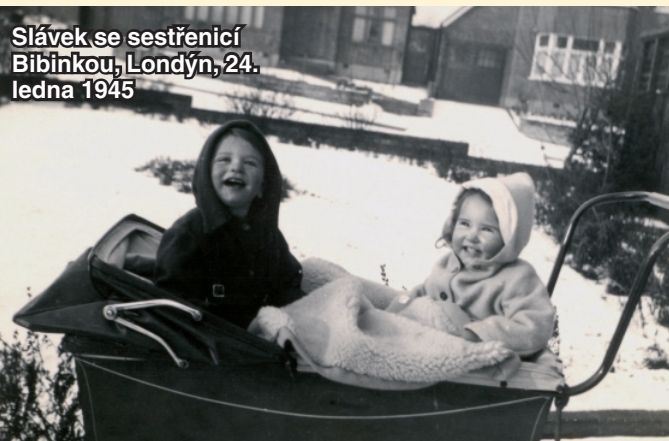
Letci vyjeli v únoru lodí z Anglie a cestovali přes Egypt, Palestinu, Sýrii, Irák a Irán do Sovětského svazu, kam dorazili 2. dubna 1944. V SSSR byl ze skupiny čs. letců vytvořen 1. čs. samostatný stíhací letecký pluk v SSSR. Velitelem se stal škpt. František Fajtl, jeho zástupcem škpt. Jan Klán a náčelníkem štábu Staňa. S Vlastenkou si posílali airgraphy, telegramy, zakódované v číslech. Jednou Staňovi napsala, že je nemocná, a Staňa dopis dostal až za čtyři měsíce. Po odjezdu ze SSSR na Slovensko, kde vypuklo národní povstání, o něm neslyšela až do května roku 1945. Staňa se svou leteckou jednotkou přiletěl na Slovensko 17. 9. 1944 a přistáli u vesničky Zolná. Tam vztyčili čs. vlajku. Staňa ji sháněl ještě v Moskvě a generál H. Píka mu řekl, kde ji najde: „Nechal ji tam

ten pacholek Fierlinger“

Vlastenka s Oličkou, která se stala také maminkou, pak chodily s kočárky na procházky ve válečném Londýně, v myšlenkách byly u svých mužů a neměly chuť si povídat. Oliččin manžel byl u Dunkerque. K hromadnému nasazení německých bezpilotních raketových střel V1 a V2 došlo v roce 1944. Vlastenka s rodinou zažila rádní raketových střel přímo v Londýně. Nepříjemné bylo, že tyto létající pumy vybuchovaly bez vyhlášení poplachu. Ulice mizely, nezbylo nic než základy domů, které se zhroutily jako domečky z karet. Staňovi psala, že jakmile se začalo něco dít, snesla dolů „baby“ a strčila ho pod stůl, zvaný morisonka, kde už sestra také umístila své holčičky.

V době Staňovy nepřítomnosti zahynul nad Kanálem kamarád kapitán Honza Šťastný. Kdysi si u Horníčků nechal svůj kufr, kdyby zahynul, aby ho odvezli do vlasti. Jeho přání se smutkem v duši Vlastenka splnila a odeslala ho do ústředního depozitáře RAF. Kde je Staňa, netušila.

Jednou Vlastenka po svých 23. narozeninách při nějaké příležitosti zaslechla, že se mluví o Slovensku, o zajatých generálech Golianovi a Viestovi a přitom padlo Staňovo jméno. Začaly se jí chvět

Slavnostní uvítání rodáka – bojovníka za svobodu, Kuroslepy 16. září 1945. Na bryčce S. Rejthar s manželkou a synem.

ruce, až ji mladší sestra napomenula, aby se ovládala. Tak si je prý strčila pod stůl.

Staňa po potlačení povstání v říjnu 1944 zůstal jako náčelník štábu dobrovolně na Slovensku, protože cítil odpovědnost za pozemní personál. Sověti neposlali dostatek letadel na odvezení bojovníků. Se svou partyzánskou skupinou prožil pochod bílé smrti, kde za jednu noc zmrzlo 80 mužů. Staňova partyzánská skupina působila v okolí obce Horní Lehota. Plnili bojové úkoly: průzkumy, ničení transportérů aj. Po několikaměsíčním strádání a nebezpečí z dopadení Němci se jim podařilo překročit rumunskou frontu. Jen jeden partzán padl. Dostal ránu přímo do srdce.

O tom, že Staňa přežil, se Vlastenka dozvěděla z telegramu se zprávou »LUCKY NOT CAUGHT!« (Měl jsem štěstí, že mě nedostali!) Poslala jej paní Hana Benešová, která s prezidentem při cestě do vlasti přes Slovensko navštívila sanatorium, kde se Staňa léčil z podvýživy, ztratil 21 kg. Užasla, že vidí zetě Jaroslava Horníčka, a zvolala: „*Mají Vaši o Vás zprávy?*“ Okamžitě zařídila odeslání telegramu, ale ten cestoval do Anglie měsíc. Vlastenka se tenkrát sklonila nad malým Slávkem a zašeptala: „*Pro nás dva dnes skončila válka!*“ Že je Staňa naživu, potvrdil ještě vzkaz pro Rejtharova tchána, zasláný Kanceláři prezidenta republiky v Londýně generálem Hasalem-Nižborským: „*Rejthar je zpět z činnosti partyzánské, zdrav a v pořádku. Buď nyní v Popradě, nebo u letecké divize. Dopisy poslány za ním.*“

Když Staňa dorazil 15. května 1945 do Prahy, zastavil se na radnici v Praze 1 na bytovém odboru: „*Chtěl bych si přivést z Anglie ženu a syna...*“ Komunistický úředník se podíval na vyhublého muže v uniformě RAF s vyznamenáními a neomalene prohlásil: „*Jak to, že jste se vrátil? Dobří vojáci padli!*“ Vlastenka se se Staňou setkala až koncem června, když jako kurýr přiletěl z Prahy do Anglie. Byl vyhublý, ostříhaný nakrátko, měl bradku a vypadal strašně unaveně. Prý se na sebe dívali a cítili velké odcizení. Postrkovala před sebou malého Slávka a zmateně dokola říkala: „*To je náš syn.*“ Vlastenka se pak divila, že se vždycky v románech a filmech hrdinové bouřlivě vítají a ona prý cítila, že na ni jdou mdloby. Ani jedenapůlletý syn nevěřil, že tenhle vyhublý člověk je táta, když táta byl přece na fotce. Navíc na něj začal žárlit.

Po válce v Československu

V září, po návratu Vlastenky z Anglie, Staňa zajel s rodinou do rodiných Kuroslep představit manželku a syna mamince a sourozencům. K jeho údivu rychlík zastavil výjimečně v Kralicích. Spoluob-

čané se sešli na počest dvou bojovníků, rodáků, ale Hugo Rejthar se bohužel nedostavil. Vlastenka nikdy v Čechách nežila, i když mluvila výborně česky, moravštinu však neznala. Staňa ji tedy upozornil, že se jí lidé budou asi ptát: „*Kerá ve ste?*“ Záhy k tomu došlo: „*Kerá ve ste?*“ – „*Staňova žena.*“ – „*Tak si vás Staník dovez od nás?*“ – „*Ne, poznali jsme se ve Francii.*“ – „*Tak Staník se ženil ve Francii?*“ – „*Ne, v Anglii...*“ – „*Tak ve ste Angličanka?*“ – „*Ne, já jsem Češka.*“ – „*Tak jste narozena u nás?*“ – „*Ne, narodila jsem se v Polsku.*“ – „*Tak Staník je Angličan?*“ zvolal zoufale kamarád.

Staňa byl povýšen na majora již v březnu 1945. Po válce zakotvil na generálním štábu Ministerstva obrany v Praze a studoval Vysokou válečnou školu. Povýšen na podplukovníka 1. 10. 1946. Právě se mu narodila dcera.

Po únoru 1948

Několik letců se po válce usadilo v Praze, Přemyslovské ulici na Vinohradech, ve dvou činžácích. Tam jednoho dne zatkli Františka Fajtla, odtamtud se podařilo leteckému lékaři MUDr. Macháčkovi zmizet do Anglie za ženou. Ze Staňova domu uprchl letec Eduard Prchal a dcera Olička, když si šla hrát s jeho dcerkou Kejkou, našla zapečetěné dveře bytu. I sousedovi, pilotu Kopřivovi se podařilo utéci. Za rohem Přemyslovské ulice bydlel letec Eduard Šimon. Jednoho dne dostal zprávu, že po něm jde StB, vyběhl ven na ulici a za pár hodin byl zastřelen blízko Staroměstského náměstí. Estébáci mu vzali klíče a přišli hrabat do jeho bytu. Před vyděšenou manželkou, netušící, že už je vdovou, naši páni komunisté-estébáci, mířili do postýlky pistolí na hlavičku miminka.

Po roce 1948 byli všichni letci RAF, ale nejednou i někteří vojáci z východu, trnem v oku komunistickým vládcům. Ti záhy udělali čistku v armádě. Za jejich válečné zásluhy ve službách „imperialistů“ letce degradovali, vyhodili z armády, z bytů, ze zaměstnání. Pozatýkali je a několik set jich uvěznil. I generála letectva v Londýně Karla Janouška. Staňu zatkli v červnu 1948 v Brně, kde od března působil jako náčelník štábu 3. letecké divize. Odvezli ho do Prahy do vojenské věznice, do pověstného Domečku blízko Lorety. Nakonec byl propuštěn, a za nějaký čas v rámci akce „77 500“ byl takzvaně převeden do výroby a skončil jako jeřábník, kde „sloužil“ pět let. Poté se uchytil jako projektant v Pražském stavebním podniku.

S rodinou prožívali stresové období a Vlastenka v té době říkála, že povznesení myslí jí pomáhalo snášet strach o Staňův život na nebi, proděravěném messerschmittu, ale že teď jí strach o Staňův osud v nepřátelském ovzduší poúnorového režimu sráží k zemi. Jejich děti to vše snášely s nimi a někdy je přiváděly do zapeklitých situací. Vlastenka se v únoru 1948 vracela od rodičů z Dejvic a na Václavském náměstí upozornila malého Slávka, že kvůli jeho narození sestřičce udělala nějaké změny v jeho dětském pokoji. A čtyřletý Slávek pronesl vážně na celou tramvaj: „*Doufám, že tam nejsou změny jako ve vládě.*“ Vlastenka urychleně opustila tramvaj. Pětiletá dcera Olička zase byla se Staňou na Moravě a tam se jí dostalo kýženeho zážitku. Staňův kamarád ji svezl autem a posadil si ji dokonce dopředu. Olička byla celá nadšená, ale náhle se úzkostlivě zeptala: „*Jak to, že máte auto?*“ A kamarád si z ní vystřelil: „*Protože jsem komunist.*“ Olička prý zbledla a prohlásila: „*To není možné. Můj táta přece s komunisty neobcuje!*“ Doma se neustále mluvilo o politické situaci. Bábinka, paní Horníčková, občas varovala Oličku, aby o tom, co se doma povídá, nikde nevykládala. Když pak vnučku potkala paní Znojemská, žena bývalého konzula, a zeptala se, co dělá Bábinka, vyplašila ji Oliččina odpověď: „*Neřeknu, nebo by ji zavřeli.*“ Byla to doba útěků za hranice, zatýkání a věznění.

50. léta

Začátkem 50. let byla celá rodina pod hrozbou exekuce vystěhována z vinohradského bytu do jiného, kterému Staňa říkal pastouška. Vařilo se tam na petrolejovém vařiči. První zimu nebylo objednané uhlí, tak se topilo nábytkem po Němcích, který Staňa splácel deset let. Vlastenka záhy musela nechat malé děti na starost rodičům, kteří se k nim nastěhovali už po Únoru, když přišli o byt, a zařadit se do pracovního procesu. Se svým kádrovým profilem, „dcera diplomata, absolventka šlechtické univerzity, manželka britského důstojníka“, si těžko hledala místo. Skončila jako písařka, později cizojazyčná korespondentka v advokátní kanceláři. Staňa byl oporou Vlastenky a Váňček byl oporou Stani. Žili v lásce a překonávali překážky. Staňu pořád obtěžovala StB a jednou ho zase odvedli z bytu Vlastence před očima. Když odcházeli, nervózně se zeptala, jestli má klíče. „Nebude je potřebovat,“ odpověděl estébák. Zbledla. V autě pak na Staňu útočili, že žena zbledla, že na něj něco ví. Jednou přišla domů, sedla si ke Staňovi na gauč a postěžovala si, že v reorganizaci přišla o místo (byl to mj. trest za neplánovaný rozhovor s Angličankou, sekretářkou koleje, kde kdysi studovala) a divila se, že to s ním vůbec nehnulo. Uvažila, vyprala prádlo, ale když našla Staňu v posteli, jak si v klidu čte modlitbu, kde děkuje za prožitý den (Staňa pocházel z vesnice nedaleko Kralic a bibli si vozil i ve spitfiru), vybuchla, vytrhla mu knihu z rukou a zařvala: „*Dnes se neděkuje! Kdo bude žít děti?!*“ Oba propukli v osvobozující smích a stres překonali. Vlastenka po marném shánění místa, kdy napsala 30 žádostí, zakotvila nakonec na pražských tramvajích jako padesátikilová průvodčí (taky ji pro podváhu nechtěl lékař zaměstnat) s výslovným zákazem používat cizí jazyky, jak jí řekl důrazně kádrovák. Paradoxní bylo, že si zrovna nostrifikovala svůj oxfordský diplom. Jezdila otevřeným vlečňákem, kde byla příšerná zima, často když měla zvonit, nedosáhla na šňůru, se svým orientačním smyslem nebyla schopna poradit cestujícím a vždy šeptala, aby se

»Překvalifikovaná« Vlastenka Rejtharová, průvodčí pražských tramvajů na sklonku 50. let.

Olga a Jaroslav Horníčkoví (Bábinka a Děde), Praha, 1953.

zeptali někoho jiného. Při tlačenici se nejednou nedostala zpátky do tramvaje a ta jí ujela, jindy při námraze u Národního muzea na Václaváku při přehazování výhybky upadla a vysypala na dlažbu celou tramvajáckou tašku s lístky a penězi a rozbrečela se. Taky se jí podařilo při přehazování kladky mezi vagóny nespadnout, balancovat a projet celou stanicí až na Vypich, protože si řidič nevšiml, že nestačila slézt. Pikantní bylo, když nastoupil do tramvaje známý řidič s kamarádem v podroušeném stavu. Když spatřil Vlastenku, tak škytavě řekl svému kumpánovi: „*Vidíš, to je paní doktorka, zná řeč, a co jsi ty? Ty jsi hovno!*“ Její bývalý šéf, advokát, ji jednou potkal a řekl jí, že se pořád trápí, že neví, jestli je Vlastenka třídní nepřítel nebo ne. A Vlastenka se ho laškovně zeptala: „*Co to je?*“ Vracívala se po směně v noci domů z vozovny pěšky několik stanic a měla prý větší strach než za války při bombardování Londýna. Na uklidnění prý žvýkala suchý chléb. Vyfasla i službu na Štědrý večer, a tak s ní ten večer strávil Staňa ve vozovně. Za úkol měla údržbu WC (a v žádném případě nepoužívat cizí jazyky!). Trináctiletá dcera se zatím v té dlouhé štědrovečerní noci začela do Fajtlovy knížky „Sestřelen“...

Po listopadu '89 si Vlastenka přečetla ve svých kádrových materiálech, psanou dělnickým »kádrem« ve vršovické pastoušce: „*Slušná, zdravá, doporučuji hlídat.*“

60. léta

V polovině 60. let nastala politická obleva. Staňa donutil Vlastenku zúčastnit se konkurzu na katedru jazyků Československé akademie věd, vyhrála ho na celé čáře. (Přitom postoj ke státnímu zřízení nezměnila, ale státní zřízení poněkud změnilo postoj k ní.) Vrhla se do práce, učila posluchače-vědecké pracovníky a podařilo se jí vydat několik publikací, mj. Letter writer a Francouzsko-český a česko-francouzský slovník v několika vydáních. To už živila rodinu, protože Staňa měl po několika infarktech. Později s kolegyní vydala učebnici pro děti Come and play. Moc ji potěšilo, že v roce 1990, po vydání knihy, jezdila nečekaně po Václavském náměstí tramvaj s reklamou na bocích – COME AND PLAY.

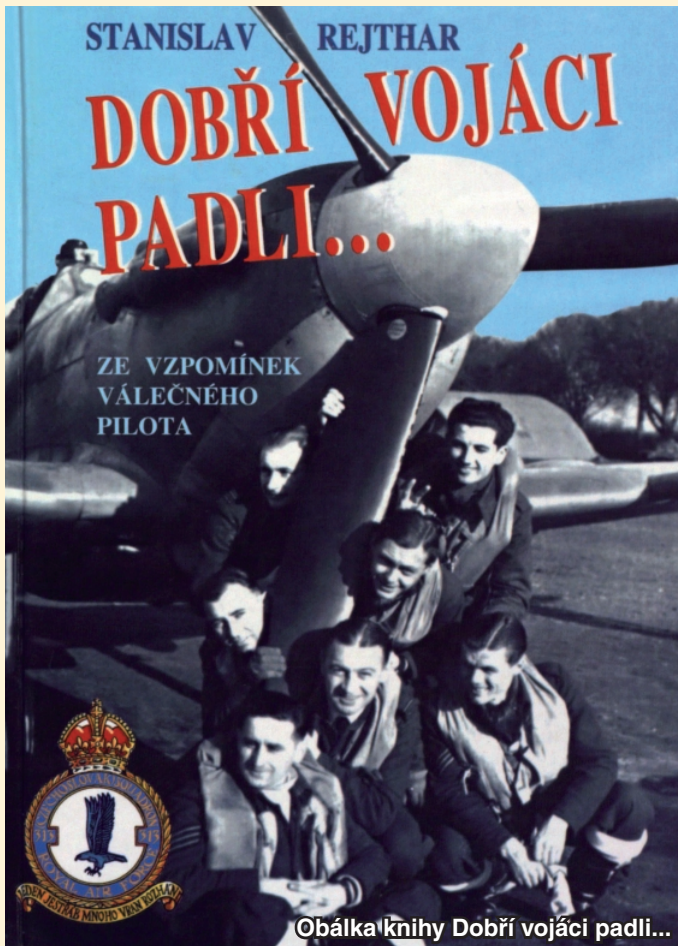
V roce 1964 proběhla částečná rehabilitace důstojníků a F. Fajtl se Staňou byli současně povýšeni na plukovníky. Poprvé se také mohli zúčastnit oslav Slovenského národního povstání, kde se proslavil jejich tzv. Zvolenský pluk.

V roce 1965 dostala Vlastenka za úkol nějaký překlad z Čs. akademie věd. Nebylo mnoho času, tak si to odnesla domů dopracovat. Zadavatel si to přišel vyzvednout tedy až do bytu. Když prolézal činžák-pastoušku, kam byla rodina začátkem 50. let vystěhována, užasl a Vlastenky se zeptal, po čem touží. Vlastenka si posteskla, že nemá dost knih a že touží celá léta jet do Anglie a vzít s sebou děti, vždyť syn se tam narodil. Neznámý se pak ozval a řekl, aby si zažádala s dětmi o pas. Kupodivu pas dostali a v květnu 1965 odjeli každý s 2 librami v kapse do Anglie na pozvání Vlastenčiny spolužačky. V Anglii Vlastenka před odjezdem navštívila svou bytnou v Oxfor-

du, kde kdysi se Staňou bydlela, a ta jí předala malý kuffík, který tam prý po nich zůstal. Vlastenka ho otevřela a našla v něm Staňovu šekovou knížku. V bance dostala 40 liber (což tehdy bylo asi 4 000 Kč), a tak si nakoupila slovníky a knihy a potěšilo ji, že její děti toužily také jen po knihách.

70., 80. a 90. léta

Staňa si nejvíce cenil své cti a jednou kamarádovi napsal, že ta musí zůstat neposkvrněná, protože je dědictvím jeho dětí. Přežil válku, ale jeho srdce nepřežilo komunismus, příkoří, bídu, perzekuci. Zemřel v roce 1977 ve svých 66 letech. Vlastenka pak žila se svou maminkou, dětmi a vnuky v třípokojovém sídlištním bytě, 10 osob na 56 m². Ještě 40 let po slavném Slovenském národním povstání! Teprve později se jí podařilo získat suterénní byt 1+1.

Obálka knihy Dobří vojáci padli...

V květnu 1990 Vlastenku pozvala Komise Městské vojenské zprávy v rámci rehabilitace na jednání. Tam na ní zaútočili, že manžel přece odešel na vlastní žádost z armády, a že byl v roce 1964 dokonce povýšen na plukovníka. Vlastenka užasla, každý přece tehdy odcházel na vlastní žádost, jinak by se nemohl ucházet o jakékoli místo. Vytáhla papíry a „vyšetřovatelé“ – osmašedesátníci – pochopili, že vlastně Staňovy papíry nečetli a nevěděli, že jde o „západáka“. Začali ji ujišťovat že byli také vyhozeni z armády, a že prý se do ní dovedou vcítit. Ve Vlastence se všechno vzepřelo: „*Vy se dovedete do mě vcítit? Ale já se do Vás vcítit nemohu. Vám šlo možná o existenci, ale nám šlo o život. Manželovi při výsleších vyhrožovali šibeníci!*“

V červenci 1990 se Vlastenka s dcerou zúčastnila zájezdu do Velké Británie při příležitosti oslav Bitvy o Británii a vzniku čs. perutí. V Anglii se sešli s letci-exulanty, navštívili mj. hřbitov v Brookwoodu s hroby našich padlých letců a památník v Runnymede. Vlastenka se konečně potkala s dávnými kamarády, jen Staňa chyběl...

Záhy po listopadu vrátila Vlastenka Ministerstvu obrany (MO) medaili Za zásluhy o lidovou armádu s rudou hvězdou, kterou Staňa in memoriam tehdy obdržel. O takovou komunistickou orlici nestála.

Později, v roce 2000, rodáci usilovali o pamětní desku, kterou chtěli Staňovi odhalit v Břežníku. Neodhalili, nedostali slibovanou dotaci od MO. Z kuloárů MO se Vlastenka dozvěděla, že kdyby Staňa zemřel do května 1945, dotace by se našla. Dobří vojáci padli...

Vlastenka Staňu přežila o celých pětadvacet let. Odešla naprosto nečekaně. Pracovala až do poslední chvíle na nových vydáních svých publikací, učila, překládala. Pomáhala žít synovu šestičlennou rodinu, která se tak těžce protloukala. „*Ještě Vaši vnukové budou pocítovat, že jste byl západákem!*“ vyhrožoval kdysi Staňovi náměstek ministerstva dopravy, dělnický kádr.

Její děti, vnuci, přátelé a posluchači ji milovali. Na Vlastenku se nedá zapomenout.

Prameny:

Článek vychází z pamětí plk. let. Stanislava Rejthara Dobří vojáci padli (Praha, Ostrov 1999, 2. vydání 2000, 303 s.), zachycených za jeho života dcerou PhDr. Olgou Bezděkovou-Rejtharovou a JUDr. Vladimírem Beránkem. Na vydání knihy se podílela i text autorizovala Vlasta Rejtharová, MA (Oxford). Článek je doplněn dalšími osobními vzpomínkami autorky.

REZIDENCE STATUA s.r.o.

- Správa a údržba nemovitostí
- Realitní činnost
- Hostinská činnost
- Překlady a tlumočení

Vlastníkům bytových domů a pozemků nabízíme zajištění:

dodavatele projektu • financování zamýšleného záměru
(rekonstrukce, revitalizace, výstavba) • generálního dodavatele • stavebního dozoru
to vše na základě výběrového řízení.

Výběrové řízení zorganizujeme, provedeme analýzu nabídek, projednáme nabídkovou cenu a smluvní podmínky. Vlastníkům bytových domů dále nabízíme audit všech stávajících smluv.

Rezidence Statua s.r.o. • Pod Všemi svatými 22 • 301 64 Plzeň

rezidencestatua@gmail.com